

EGYPTEN

Gudar och demoner

För att överleva var det egyptiska samhället under forntiden till stor del beroende av händelser som invånarna inte rådde över, men gudarna ansågs kunna påverka allt i livet och efter döden. De flesta gudar var goda så länge man inte tog deras generositet för given. Men människor bar på en ständig rädsla att gudarna kanske skulle vända sig mot dem och störta Egypten tillbaka ner i det kaos varifrån landet en gång hade kommit.

Innehåll

Egyptens gudavärld	2
Ordning ur kaos	4
Skapelsen	6
Det goda mot det onda	8
Riter i templet	10
Gudagestalter	12
Att fråga oraklet	14
Att leva med gudarna	16
Fallna gudar	18
Testa dina kunskaper	20
Spännande fakta	24

DVD-symbolen finns på flera ställen i boken och markerar sådant som är av särskilt intresse i filmen.

Egyptens gudavärld

Under det forntida Egyptens tretusenåriga historia var befolkningen slavar under fler än 2 000 gudar och gudinnor. Gudarnas identiteter och förhållanden var lika invecklade som hos människorna, och alla måste blidkas för att landet inte skulle drabbas av katastrofer.

På liv och död

Egyptiernas trossystem speglade komplexiteten och de ständiga förändringarna i samhället. En allmänt accepterad skapelseberättelse utgjorde bakgrund till gudarnas öden vilka skiftade som vattennivåerna i Nilen. Vid olika tider och på skilda platser tog vissa gudar makten över alla andra men degraderades när deras tjänster inte motsvarade människornas förväntningar. Andra gudar smälte samman eller antog dubbla gestalter. Det hela kan verka mycket förvirrande, men för egyptierna var relationen med gudarna en fråga om liv och död.

REPRESENTANT

Runt 2650 f Kr, när kung Djoser (ovan) lät bygga den första pyramiden i Sakkara, var det en vedertagen uppfattning att farao var guds representant och höll landets öde i sina händer.

VÄRLDEN I SINA HÄNDER
Vissa gudar, tex. Amun (nedan till höger) och Thoth (längst till höger), avbildades med människokropp och djurhuvud. Det speglade kopplingen till naturens krafter.

NEOLITISKT URSPRUNG

Djurgudar (vänster) dyrkas längs Nilens stränder. Den lokale hövdingen eller kungen fungerar som präst och ses som länken mellan människorna och gudarna.

ca 5000 F Kr

3100 F Kr

DEN FÖRSTA DYNASTIN

Skapelsemyten växer fram där Horus (höger) representerar Nedre Egypten och Seth (längst till höger) Övre Egypten. Gudarnas öde är ofta förknippat med faraos födelseplats.

ORDNING OCH REDA

Prästkulten av Re-Atum i Heliopolis (Iunu) beskriver världens skapelse med hjälp av en *ennead* (nio gudar).

ca 2500 F Kr

KULTEN VÄXER FRAM

Mot bakgrund av politisk oro växer kulten av Osiris fram och tron på allas odödlighet. När Mellersta riket inleds sammanfaller det med att kulten av Amun etableras i Thebe.

ca 2100–2055 F Kr

ca 1550 F Kr

AMUNTRIADEN

I Nya riket är Amun (vänster) den högste guden tillsammans med sin gemål Mut och sin son, månguden Khonsu. Amuns tempel i Karnak blir det maktigaste i Egypten.

ATON HÄRSKAR

Under Akhenaton och drottning Nefertiti (nedan) blir solguden Aton en kort tid den högste guden innan Amun återtar positionen.

1350–1334 F Kr

FRÄMMANDE INVASION

Prästerna upprätthåller Egyptens religiösa traditioner i samband med upprepade invasioner av assyrier och greker.

664–332 F Kr

30 F Kr

KLEOPATRA VII DÖR

Det faraoniska styret i Egypten tar slut och den egyptiska religionen går tillbaka under trycket av utländsk påverkan.

Ordning ur kaos

Kärnan i egyptiernas tro var en önskan att upprätthålla ordning i kaos, att tämja naturens krafter som de inte kunde råda över. De viktigaste naturkrafterna var solen och Nilens årliga översvämningar, men invånarna var också fascinerade av de farliga, vilda djuren.

Hopp och rädsla

Numera tar vi ofta sådana naturfenomen för självklara. Men för forntidens egyptier, som ansåg att de befann sig i världens centrum, skapades naturkrafterna av gudar som närsomhelst kunde ta tillbaka sina gåvor. En människas liv på jorden hängde på en mycket skör tråd. Den förväntade livslängden var i medeltal bara 30 år, och mer än två tredjedelar av barnen dog i samband med födseln. När Nilens översvämningar uteblev härjades landet av hungersnöd. Och bortom den odlade marken låg den heta öknen som ständigt hotade att ta över Nilens bördiga dalgång. Det är därför inte märkligt att gudarna förkroppsligade människornas hopp men också deras största rädslor.

RÄDSLOR

Egyptierna fruktade allt de inte kunde kontrollera, och därför var de särskilt intresserade av vilda djur som också förknippades med vissa gudar. Nilkrokodilen (höger) förkroppsligade de typiska dragen för floden som gett den dess namn – dåsig och avspänd men med vildsinta utbrott. Den förknippades med guden Sobek.

I fokus

Skorpionen var ett av de första djur som fångade egyptiernas intresse. Dess stick kunde få en person att tappa andan. Djuret förknippades snart med guden Selket.

NILENS KRAFT

Egypten var helt beroende av Nilens årliga översvämningar. Man trodde att de helt och hållet berodde på gudarnas välvilja.

Värt att veta

Social ordning

Den egyptiska högkulturen innebar, för första gången i historien, att många människor samlades på en ganska liten yta. En del historiker menar att detta faktum i sig kanske ledde till att ett komplext trossystem utvecklades, och att Egypten hade fallit sönder utan ett sådant system i kombination med den kungliga familjens halvt gudomliga position i hierarkin.

Enkel härkomst

Den egyptiska religionen hade sina rötter bland människor i enkla vasshyddor längs Nilens stränder där djurgudar dyrkades under ledning av en lokal hövding eller kung. När första dynastin grundades cirka 3100 f.Kr. hade dyrkan av de här gudarna spridit sig i hela landet och införlivats i de religiösa föreställningarna. Det var dock förvirrande att ingen visst vilken gud som var mäktigast eller vem som styrde över vad. Så småningom blev det farao som bestämde sådana saker eftersom han eller hon sågs som gudarnas representant på jorden och därmed hade en halvt gudomlig position.

Skapelsen

Omkring 2500 fKr hade de religiösa föreställningarna blivit kaotiska – just det som egyptierna fruktade mest. Solguden Res präster i Heliopolis fastställde då sin version av skapelsen för att försöka åstadkomma en gemensam religion.

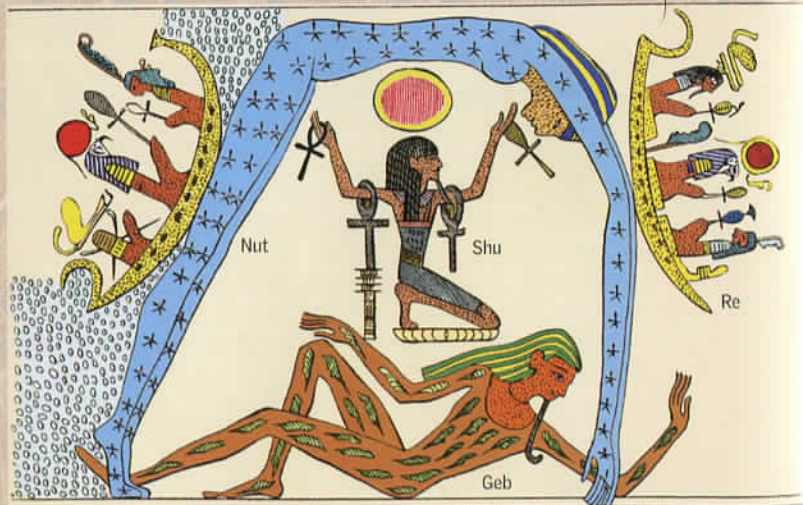
Himmelsfärd

I begynnelsen fanns Nun, kaosvattnet, och ur det framträdde solguden Atum för att lysa upp världen. Atum, som var både man och kvinna, stod på en kulle (*Ben-ben*) och skapade två barn – Shu, luftens gud, och Tefnut, regngudinnan. De två födde Geb, jordguden, och Nut, himmelsgudinnan som ofta avbildas välvd över sin bror och stöttad av sin far. Längs sidorna färdas deras farfar Atum (sammanförd med Re) dagligen över himlavalvet.

SOLENS MAKT

Solguden Re eller Re-Atum (ovan) och hans dagliga färd (nedan) spelar en viktig roll i Egyptens historia, men Res status genomgick många förändringar.

DAGLIG FÄRD

Solen och Nilen (vänster) stod i centrum för egyptiernas trosföreställningar. Den här bronsstatyn (nedan) från sentiden visar Res himmelsfarkost som bärs över kaosvattnet av krokodilguden Sobek.

Rädsla för mörkret

Precis som för andra folk under slutet av stenåldern och början av bronsåldern var det naturligt för egyptierna att dyrka solen framför alla andra gudomligheter. Solens gång över himlavalvet styrde Nilens översvämningar och planteringen av grödor, och när solen försvann på natten innebar det mörker och fara. Egyptierna lade till en ny aspekt, nämligen att världen skapades på nytt varje dag då Re åter steg upp ur kaosvattnet. På så vis fick varje gryning en oerhörd betydelse samtidigt som det kastade en skugga av rädsla över landet. Om Re var missnöjd kom han kanske inte tillbaka och då skulle världen störtas in i evigt mörker.

VISSTE DU?

Mycket står på spel

Genom århundradena gjordes många försök att upphöja Re till den högste guden, särskilt av farao Akhenaton omkring 1350 fKr som förde fram solguden som Aton. Andra gudakulturer, ibland knutna till bestämda städer, kämpade länge och hårt för att hålla fast vid det gamla.

Det goda mot det onda

Egyptens gudar var vänligt sinnade, men om de var missnöjda eller blev försummade kunde onda ting hända. Även Seth, kaosguden, kunde mana fram det goda.

Avundsjuka i familjen

Enligt legenden härskade Osiris en gång i tiden över jorden, men hans halvbror Seth blev avundsjuk och lurade honom in i döden. Osiris blev då härskare över de döda. Hans syster Isis vakade över de levande och deras son Horus hämnades på Seth genom att förvisa honom (men inte helt) från all kontakt med människor. Efter 2100 f.Kr, när Egypten härjades av inbördeskrig, blev Osiris allt viktigare, och han framstod till slut som den skiljedomare som avgjorde vem som skulle få evigt liv.

OSIRIS BLIR LURAD

Seth var uppfylld av avundsjuka och lurade sin halvbror att kliva ner i en kista. Sedan läste han kistan och slängde den i Nilen så att Osiris fick härska över de döda.

Domens dag

Berättelsen om Osiris och Seth har nästan säkert sin bakgrund i rivaliteten mellan Övre och Nedre Egypten innan länderna enades under farao Menes (Narmer). Detta ledde till att faraonerna blev nära förknippade med Horus, och att endast de kunde se fram emot ett evigt liv. Senare utvidgades detta privilegium till att gälla även överklassen och så småningom hela befolkningen. Men möjligheten omfattade bara de som levde ett rättfärdigt liv vilket fastställdes genom tester efter döden där Osiris var domare. Att leva ett rättfärdigt liv var därför en klok investering i framtiden.

DEN ONDA ANDEN I DJUPEN

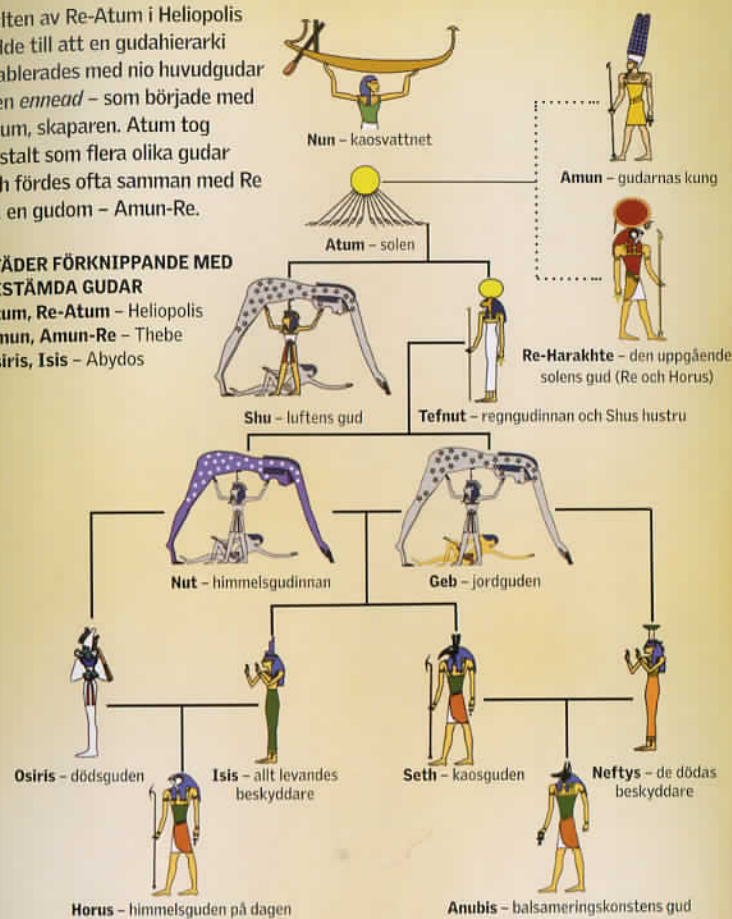
Allt ont i världen förkroppsligades av den stora draken Apophis som Re kämpade mot varje natt.

EGYPTENS MÄKTIGA GUDAFAMILJ

Kulten av Re-Atum i Heliopolis ledde till att en gudahierarki etablerades med nio huvudgudar – en *ennead* – som började med Atum, skaparen. Atum tog gestalt som flera olika gudar och fördes ofta samman med Re till en gudom – Amun-Re.

STÄDER FÖRKNIPPADE MED BESTÄMDA GUDAR

Atum, Re-Atum – Heliopolis
Amun, Amun-Re – Thebe
Osiris, Isis – Abydos

VANLIGA MINDRE GUDAR

Riter i templet

När Nya riket etablerades i Thebe (dagens Luxor) 1550 fKr sammanföll det med "framväxten" av solguden Amun-Re. Till hans ära byggdes under 1300 år, och under ungefär 30 faraoners regeringstid, det största tempelkomplex som någonsin funnits.

Nio blir tre

Kulten av Amun-Re var det närmaste en statsreligion som egyptierna någonsin kom. Prästerna hade vid den tiden förenklats *enneadens* nio huvudgudar till en triad bestående av Amun, hans gemål Mut och deras son Khonsu. Amuntemplet vid Nilen i

Karnak (då Waset) utvidgades och blev hörnstenen i ett väldigt komplex för den rituella kulten. Olika faraoner försökte överträffa varandra i sina försök att bli solgudens favoriter.

Värt att veta

Deltidspräster

Templet var reserverat för kultens fasta präster, men man upprätthöll en viss kontakt med omvärlden genom att rekrytera präster från allmänheten. Dessa tjänstgjorde fyra till sex månader, och det ansågs som en mycket stor ära att bli ombedd.

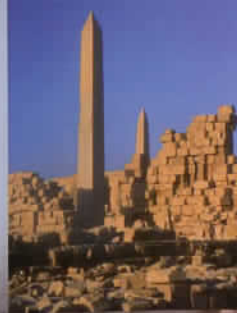

HEDERSVAKT

Man kommer till västra ingången via en bred allé kantad med tjurhövudade sfinxer – en av Amuns symboler.

SOLENS TEMPEL

Den ursprungliga helgedomen, nu i ruiner, låg öster om obeliskerna (höger) på en kulle som ansågs vara *Ben-ben* – skapelseberget.

OBELISKER

Templets högsta obelisk (vänster) byggdes under farao Thutmosis I. Bakom den syns en kortare obelisk som restes under farao Hatshepsut och som senare vanställdes av hennes efterträdare Thutmosis III.

KOLONNAD

De tolv rikt utsmyckade sandstenskolonnerna som utgör centrum i den enastående hypostylhallen reser sig 21 m upp mot skyn.

Allmänheten utestängd

Precis som andra egyptiska tempel byggdes Amuntemplet längs en axel från öster till väster för att återge solens gång. Man kom till det innersta och allra heligaste via flera gårdar och portbyggnader (propyléer). Gudastatyn var föremål för dagliga ritualer som kultens präster utförde, men allmänheten fick absolut inte närvara. De kunde bara få se en skymt av Amunstatyn på vissa festdagar då statyn under en högtidlig procession fördes från templet i en båt.

STENKOLOSS

Till höger om ingången finns den gård som Ramses II lät bygga. Den domineras av en kolossalstaty av faraoen med sin dotter vid fötterna.

Gudagestalter

Gudarnas andar förkroppsligades av djur på jorden. Många gudar förknippades med ett eller flera djur vars utmärkande drag överensstämde med deras egna. Ovanliga djur dyrkades ibland som levande gudar.

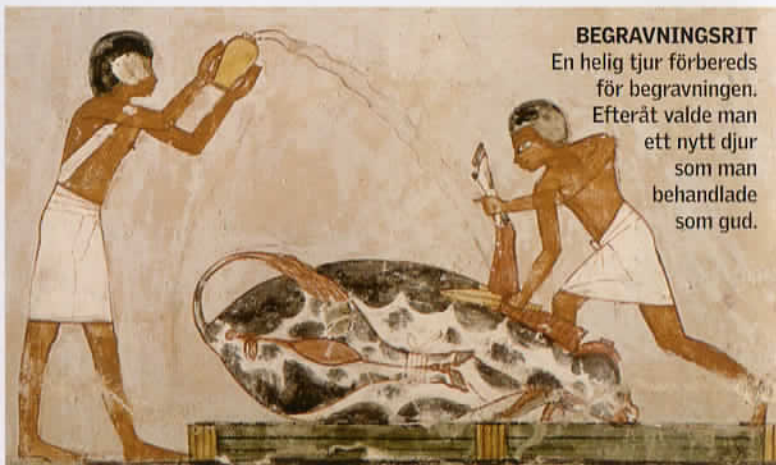
Djurassociationer

En av de viktigaste djurgudarna var Apis, tjurguden som var en uppenbarelseform för Ptah vars kult hade sitt centrum i Memfis. På ett liknande sätt förknippades Hathor, kärlekens och fruktbarhetens gudinna, med en ko. Anubis, balsameringskonstens gud, avbildades med schakalhuvud. Schakalernas nattliga råder på gravplatser var välkända. Man kopplade samman höken eller falken både med Horus, himmelsguden, och Re-Harakthe, den uppgående solens gud och en aspekt av solguden Aton.

DJURANDAR

Det vilda lejonet, den kloka ibisen och falken som svävar högt i skyn förkroppsligade Sekhmet (krigsgudinnan), Thoth (kunskapens gud) och Horus (himmelsguden).

BEGRAVNINGSRIT

En helig tjur förbereds för begravningen. Efteråt valde man ett nytt djur som man behandlade som gud.

HEMMAKATT

Katten kopplades ihop med Bastet, hemmets gudinna, vars namn betyder "damen som slukar".

BESKYDDARINSTINKT

Man visste att flodhästen vildsint skyddar sina ungar och lät djuret representera Tawaret, barnafödandets gudinna (ovan). Här håller hon ett ankthtecken som symboliserar livet.

Heliga djur

De djur som ansågs vara heliga valdes ofta ut på grund av sin storlek eller sina ovanliga markeringar och hölls i det tempel som förknippades med "deras" gud. Djuren behandlades som gudar och visades upp för allmänheten vid högtider för att överföra gudens ande till människorna. När ett sådant djur dog sörjde man i hela landet, och man genomförde invecklade balsameringsritualer för att försäkra sig om att gudens ande inte skulle lämna templet. De mumifierade resterna fördes sedan på en båt i en procession från templet till begravningsplatsen, oftast Serapheum vid Sakkara, där det heliga djuret gravsattes med vördnadsbetygelser värdiga en farao.

Att fråga oraklet

Till skillnad från profetior, som förutsade framtiden, ansågs orakel vara tecken från gudarna om vad dessa föredrog. De fanns i hela Egypten, och både rika och fattiga vände sig till dem.

Att vänta på ett tecken

Människor frågade templens orakel om många olika saker. Oraklet fanns utanför gudens tempel och kunde vara en helig staty eller ett levande djur. Man ställde en fråga i orakelprästens närvaro, helst en fråga som kunde besvaras med ett enkelt ja eller nej, och sedan väntade de församlade på ett "tecken". Många dispyter löstes på det här sättet, allt från småsaker till konflikter om vem som skulle efterträda farao.

KULT OCH ORAKEL

Alla städer i Egypten förknippades med åtminstone en lokal gud.

Värt att veta

Tillfredsställande svar

En berömd konsultation av ett orakel ägde rum när Alexander den store erövrade Egypten 353 f.Kr. Den våghalsige grekiske kejsaren frågade Amun-Res orakel

i Ammonoasen (Siwa) om han själv var "guds son". Alexander fick ett jakande svar, och hans armé kunde fortsätta att underkua hela landet.

VISSTE DU?

Hatshepsuts spel

Hatshepsut var farao

Thutmosis I:s favoritdotter.

Hon gifte sig med sin halvbror som blev Thutmosis II 1493 f.Kr.

När hennes sjuklige man dog tog Hatshepsut chansen och utnämnde sig själv till farao.

Ingen kvinna hade tidigare styrt Egypten, och den nya farao var tvungen att bära faraonernas lösskägg för att bli accepterad.

Enligt legenden steg hon en gång ut framför processionen med Amun-oraklet och frågade om hon var den rättmätiga arvingen till tronen.

Svaret blev "ja", och Hatshepsut kunde fortsätta att styra Egypten i mer än 20 år.

ORAKELKONSULTATION

Tjurguden Apis tillfrågas i templet (vänster). Apisoraklet i Memfis var ett av de mest högtaktade oraklen i Egypten.

Uppgjorda svar?

Under processioner i samband med högtider, när heliga statyer bars genom gatorna av tempelprästerna, fick även allmänheten möjlighet att ställa frågor till oraklet. När någon ropade ut en fråga stannade processionen. Om den tog ett steg framåt innebar det "ja", och ett steg bakåt betydde "nej". Sedan fortsatte processionen. I verkligheten var sådana händelser väl tillrättade lagda för att undvika huggsexar och slagsmål. Uppenbarligen fanns det gott om tillfällen för en samverslös person att styra svaren för att få stöd i frågor med osäker utgång.

Att leva med gudarna

Vanliga människor levde långt från templen och ritualerna. För dem var det en personlig sak att dyrka gudarna, och det ägde i första hand rum i hemmet. Man betraktade allt mer livet som en förberedelse för odödlighet, där de döda var lika viktiga som de levande.

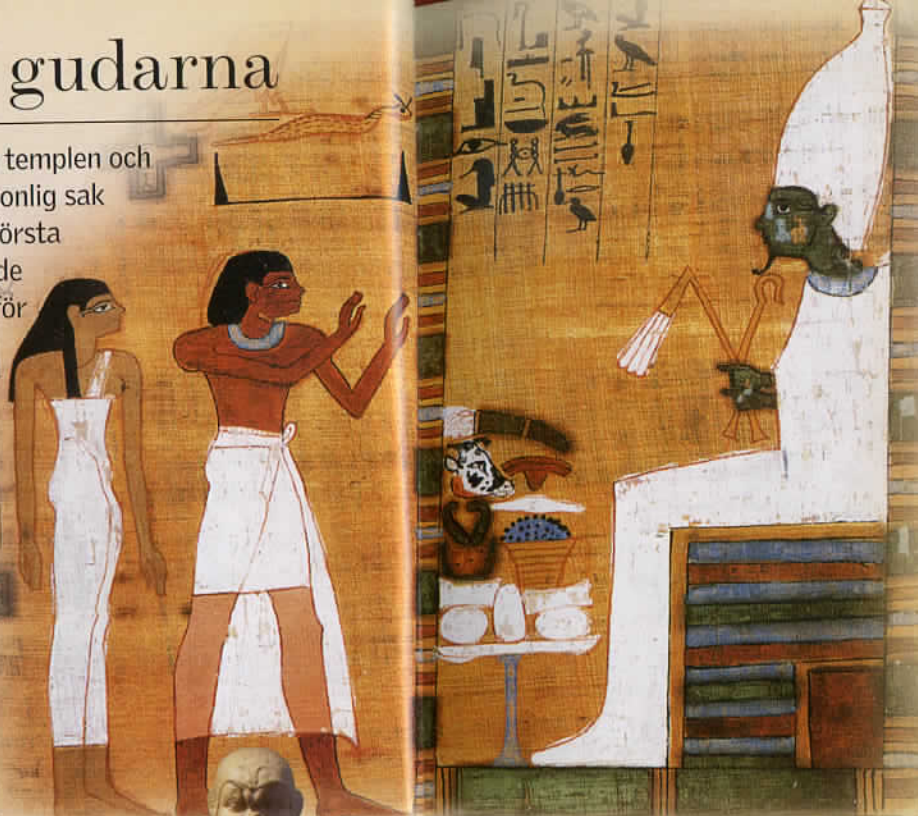
Rådfråga de döda

När en släkting dog antog man att hon eller han gett sig av på vägen mot det eviga livet och därför stod i direktkontakt med gudarna. Man ordnade ett litet kapell i hemmet och vände sig till den dödes ande varje dag med frågor om många praktiska problem. När den döde närmade sig slutet på sin resa till livet efter detta kunde dennes inflytande minska. Men eftersom den förväntade livslängden för egyptierna var så låg var det sällan brist på andar som kunde överta rollen.

RISKFYLLED TID

Barnafödande drog till sig onda andar som drevs bort med hjälp av dvärgguden Bes (ovan) och Tawaret, barnafödandets gudinna. Efter en lyckad förlossning bars gåvor fram till mamman (vänster).

ATT STÅ TILL SVARS

En man och hans hustru (vänster) står inför Osiris, de dödas gud, och ber om evigt liv. Människor bar gärna Horusögat som skyddsamulett (ovan) för att försäkra sig om att gudarna vakade över dem.

Vårt att veta

Uppföranderegler

Den egyptiska Dödsboken (ovan) var fylld med råd om vad man skulle säga och hur man skulle bete sig inför gudarna på resan genom de många portarna till det eviga livet. Själens odödlighet, liksom gudarnas ynnest, var ingenting man kunde ta för givet.

Att stå till svars

Egyptierna trodde att endast den som levtt ett fromt liv belönades med odödlighet. Den döde skulle först väga sitt hjärta mot sanningens fjäder och riskerade då att bli slukad av demonen Ammit. Till slut stod den döde inför Osiris själv och ställdes till svars för sina handlingar i jordelivet. Endast de verkligt goda släpptes in i de dödas rike. Den här övertygelsen gav stadga åt det egyptiska samhället och förenade rika och fattiga kring ett gemensamt mål. Det är svårt att tänka sig att den egyptiska högkulturen hade kunnat fortleva så länge utan den här föreställningen.

Fallna gudar

Vid mitten av 600-talet fKr var det religiösa system som hållit ihop det egyptiska samhället i flera tusen år utsatt för hårt tryck. Återkommande invasioner ledde till att nya idéer flödade in. I templen praktiserades de gamla riterna, men bland vanligt folk var det många som ville komma närmare sina gudar.

Djuroffer

Nya riket inleddes 1550 fKr, och vid den tiden växte djurkulter fram med centrum kring de heliga begravningsplatserna vid Sakkara. Kulterna var främst tillägnade ibisen, Thoths symbol, och falcken, Horus heliga djur. Vid mitten av 600-talet fKr offrade man djur och mumifierade dem i stor skala. Pilgrimer från hela Egypten samlades i Sakkara för att köpa mumier som skulle ge dem en ny och mer personlig relation till gudarna. Det egyptiska samhället kände pressen från stora förändringar, och människor behövde fysiska bevis för att gudarna inte hade övergett dem.

TALISMAN

Man trodde att mumifierade djur innehöll anden från den gud som djuret förknippades med. Att köpa en sådan talisman kan ha varit en sorts "personlig terapi" i ett samhälle i förändring.

I fokus

Drömmar ansågs ge en glimt av underjorden, och drömtydning var ännu ett uttryck för att människor försökte komma närmare gudarna. De som sov djupt kunde betala andra för att drömma åt dem och tolka det de upplevde.

KÖPT VÄLVILJA

Försäljningen av djurmumier, amuletter och enkla lerfigurer som kallats votivoffer (höger) blev mycket omfattande. Det var ett tecken på att människor allt mer hade börjat förlora tilltron till riter i templen.

EN ERA TAR SLUT

Kleopatra (ovan) var den sista farao. Under hennes regeringstid började det gamla religiösa systemet falla sönder.

Religionen faller i glömska

Under sista århundradet fKr gick den egyptiska högkulturen mot sitt slut, och tron på gudarna började falla sönder under grekisk och romersk påverkan. I templen höll prästerna fast vid sina traditioner och riter, och många människor behöll gamla vidskepliga föreställningar långt efter faraonernas tid. Men efter 3 000 år höll världen på att förändras. De gudar och demoner som hade spelat en så viktig roll för att definiera den egyptiska högkulturen och hålla ihop samhället började falla i glömska.

BLUFF OCH BÅG

Heliga ibisar kunde födas upp i fångenskap för mumifiering, men hökar och falkar som förknippades med guden Horus måste fångas i vilt tillstånd. År 172 fKr skakades djurkulterna vid Sakkara av en skandal när det avslöjades att många av falkmumierna som hade sålts bara innehöll pinnar och diverse ben. Myndigheterna agerade visserligen snabbt, men ett så grovt svek mot människors förtroende skakade deras tro på gamla föreställningar i grunden.

Testa dina kunskaper

- 1 Vad fruktade egyptierna allra mest?**
a) Att världen skulle återgå till kaos
b) En invasion
c) Att landet skulle förstöras i en jordbävning
- 2 Vilka var de första gudarna i Egypten?**
a) solen och månen
b) stjärnorna
c) lokala djurgudar

- 3 Vilket djur tog Sobek, Nilens gud, gestalt som?**
a) flodhäst
b) krokodil
c) jättesköldpadda
- 4 Vad hette den heliga kulle som enligt den egyptiska skapelsemyten fanns med när världen uppkom?**
a) Ben-ben
b) Waset
c) Harakthe
- 5 Vem var den luftgud som enligt samma myt höll uppe sin dotter, himmels-gudinnan?**
a) Neb
b) Geb
c) Shu
- 6 Vad hette den farao som 1350 fKr försökte göra Aton till den högste av alla gudar?**
a) Ramses II
b) Akhenaton
c) Tutankhamun

Vilken farao vågade utmana gudarna?

Vad har du lärt dig om egyptiska gudar i den här boken och från filmen?

Vilken funktion hade gudinnan Isis, syster och hustru till Osiris?

- 7 Vad hette den drakdemon som solguden Re kämpade mot på sin nattliga färd genom dödsriket?**
a) Apophis
b) Aphid
c) Asphixus
- 8 Hur gjorde sig Seth av med sin halvbror Osiris?**
a) Han slängde honom i Nilen
b) Han gjorde honom blind
c) Han förgiftade honom
- 9 Vem svor att hämnas på Seth för faderns död?**
a) Horus
b) Anubis
c) Sobek
- 10 Vilken funktion hade Isis när Osiris hade blivit de dödas gud?**
a) Hon vakade över de levande
b) Hon blev balsameringskonstens gud
c) Hon blev krigsgudinna

Testa dina kunskaper

11 Vilken gud var templet i Karnak tillägnat?

- a) Amun
- b) Aton
- c) Hathor

12 Hur lång tid tog det att bygga templet i Karnak?

- a) 30 år
- b) 300 år
- c) 1300 år

13 Vilken gud avbildades med ibishuvud?

- a) Thoth
- b) Horus
- c) Re-Harakhte

14 På vilka grunder utvaldes de djur som dyrkades som gudar?

- a) efter storlek och teckning
- b) efter födelsetid
- c) enligt faraos infall

15 I vilken stad fanns tjuguden Apis orakel?

- a) Thebe
- b) Memfis
- c) Abydos

Vad har du lärt dig om egyptiska gudar i den här boken och från filmen?

16 Hur försäkrade sig Hatshepsut om tronen?

- a) Genom att offentligt fråga Amuns orakel
- b) Genom att ingå en pakt med Seth
- c) Genom att bygga ett tempel till gudarnas ära

17 Varför byggde egyptierna kapell till döda släktingar?

- a) För att vara säkra på en plats i livet efter detta
- b) För att de döda skulle vara mellanhänder i kontakten med gudarna
- c) Det var faraos order

18 Vad hette den demon som slukade de ovärdigas hjärta på vägen till livet efter detta?

- a) Ammit
- b) Amenhotep
- c) Askaban

19 Vad var votivoffer?

- a) Små lerstatyer som skulle blidka gudarna
- b) Mutor till präster
- c) Djuroffer till gudarna som förrättades i templen

Varför hade man ett litet kapell för döda släktingar?

20 År 172 fKr inträffade en skandal som gav djurkulterna i Sakkara dåligt rykte. Vad hände?

- a) Man upptäckte att många av de mumier som sålts var falska
- b) Religiösa texter visade sig vara förfälskningar
- c) Man avslöjade en sammansvärjning mot farao

Svaren finns på sidan 24.

Testa dina kunskaper

svar på fråga 1–20

- 1:a Världen hade fötts ur kaos.
2:c De dyrkades längs Nilens stränder.
3:b Han bar ofta solgudens farkost.
4:a Många tempel hävdades vara byggda där.
5:c Hans hustru Tefnut var regngudinna.
6:b Han bytte namn från Amenhotep III.
7:a Kanske var han ursprunget till drakmyterna.
8:a Han lurade brodern att stiga ner i en kista.
9:a Han besegrade Seth men förlorade ett öga.
10:a Som stöd för sonen Horus.
11:a Amunkulten var den mest långvariga.
12:c Mer än 30 faraoner bidrog.
13:a Han associerades också med babianen.
14:a Den dyrkades sedan som en levande gud.
15:b Tjurkulten fanns även i andra städer.
16:a Detta framhöll hon ofta.
17:b Man brukade lägga brev till de döda där.
18:a Han avbildades som en hund eller varg.
19:a Så småningom blev detta en lönande affär.
20:a Det ansågs vara ett stort svek.

Spännande fakta

• Man har inte lyckats fastställa vilka djur som förknippades med Seth, kaosguden. Kanske är oklarheten avsiktlig för att markera att Horus utestängde Seth från all kontakt med människornas värld.

• Farao Akhenatons ("Atons ande") försök att få egyptierna att dyrka endast en gud var det första monoteistiska försöket i världshistorien. En del forskare tror att det är bakgrunden till judendomen som utvecklades cirka 200 år efter hans död.

• Till skillnad från andra gudar som visades i profil avbildades dvärgguden Bes alltid rakt framifrån för att kunna mota bort allt ont.

• Ibisen, Thothes heliga fågel, föddes upp i staden Hermopolis för att användas i offerceremonier. I djurnekropolen vid Sakkara har man hittat inte mindre än 1,5 miljoner mumifierade ibisar och tusentals falkar.

Webbplatser

www.egyptianmyths.net/index.html

Utmärkt engelskspråkig startside för den som vill lära sig mer om Egyptens gudar. Där finns korta beskrivningar av de olika gudarna och myterna om dem.

www.philae.nu/akhet/index.html

En synnerligen heltäckande webbplats som omfattar alla aspekter av fornegyptisk religion, även dess historia, viktiga kultcentrum och prästernas dagliga ritualer. Engelskspråkig.

www.troll.pp.se/deandra/Nebet/Egyptiska_gudar.htm

På denna svenskspråkiga webbplats finns en översiktlig uppställning av gudarna, deras attribut, kultcentrum med mera.